

בעניין:

1. יוגב שפירא ת.ז. 205524325
2. הדס פארן ת.ז. 312468937
3. עומר גרוסר ת.ז. 200902823
4. נעם גדון ת.ז. 311318885
5. יואב ולר ת.ז. 206921314
6. סהר שיזף ת.ז. 205430556

באמצעות ד"ר שחר ולר, עו"ד ו/או פרופ' עומר דקל, עו"ד
ו/או שרית יקוטי, עו"ד ו/או גל פלאוט, עו"ד
מרח' נחלת יצחק 32 תל אביב
טלפון: 03-7746333 פקסי: 03-7746330

המבקשים

- נ ג ד -

1. **הראל פנסיה וגמל בע"מ ח.פ. 512267592**
מרח' אבא הלל 3, ת"ד 1951, רמת גן 5211802
2. **כלל פנסיה וגמל בע"מ ח.פ. 512244146**
מרח' ראול ולנברג 36 קריית עתידים, מגדל 8, ת.ד.
37070, תל אביב 6136902
3. **הפניקס פנסיה בע"מ ח.פ. 511751513**
מדרך השלום 53 גבעתיים, 53454
4. **מיטב דש גמל ופנסיה בע"מ ח.פ. 512065202**
מדרך ששת הימים 30, בני ברק (מגדל צ'מפיון) ת.ד.
2442, בני ברק 5112302
5. **מגדל מקפת קרנות פנסיה וגמל בע"מ ח.פ. 512237744**
מרח' אפעל 4, פתח תקווה 4951104
6. **מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ ח.פ. 512245812**
מרח' ז'בוטינסקי 7, רמת גן 52520007

המשיבות

בקשה לאישור תובענה ייצוגית

בית הדין הנכבד מתבקש להשתמש בסמכותו בהתאם לסעיף 8 לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 ולהורות כדלקמן:

א. לאשר את התובענה בתיק העיקרי, ת"צ 03-18-____ כתובענה ייצוגית, על פי סעיף 8 לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 (להלן - "חוק תובענות ייצוגיות").

העתק כתב התביעה המוגש בד בבד עם הבקשה דנא מצ"ב כנספת א, ומהווה, כמו גם יתר נספחי הבקשה, חלק בלתי נפרד הימנה.

ב. להגדיר את הקבוצה בשמה מוגשת התובענה הייצוגית כדלקמן:

"כל מי שאין לו שארים, אשר צורף או הצטרף לקרן פנסיה המנוהלת בידי מי מהמשיבות ("הקרן") ואשר הקרן גבתה ממנו דמי ביטוח בגין ביטוח שארים, למרות שאין לו שארים" ("שאררים" – כמשמעות המונח בחוזר 3-3-2005 שהוציא המפקח על שוק ההון הביטוח והחיסכון במשרד האוצר ("החוזר"))."

ג. ליתן צו עשה המורה למשיבות לזקוף לטובת קופת החיסכון של חברי הקבוצה את כל הכספים ששולמו על ידם ונזקפו לטובת דמי ביטוח שארים. זאת, בתוספת התשואה שהיו חברי הקבוצה מקבלים על כספים אלו הם היו נזקפים לטובת קופת החיסכון שלהם במועד תשלומם לקרן הפנסיה;

ד. ליתן צו עשה המורה למשיבות לגלות, להבהיר ולהסביר כראוי לכל מי שמצטרף או מצורף לקרן, כי אם אין לו שארים מוטב לו "לוותר" על רכישת ביטוח שארים;

ה. ליתן צו עשה המורה למשיבות לגלות, להבהיר ולהסביר כראוי לכל מי שהן מעבירות אותו למסלול ביטוח שארים על פי הוראות החוזר, כי אם אין לו שארים מוטב לו להודיע שהוא "מוותר" על רכישת ביטוח שארים;

ו. ליתן כל סעד או צו או החלטה כפי שיראה לנכון, על-מנת למנוע את מצב הדברים המתואר בבקשה, שבו אלפים רבים מקרב העמיתים בקרנות הפנסיה משלמים דמי ביטוח שארים מבלי לקבל ביטוח בעדם;

ז. ליתן הוראות בדבר אופן פרסום ההחלטה ונוסחה, ולחייב את המשיבות בהוצאות הפרסום;

ח. להורות למשיבות לשלם גמול לתובע המייצג בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות;

ט. להורות למשיבות לשלם שכר-טרוחה לבא כוח הקבוצה בהתאם להוראות חוק תובענות ייצוגיות;

ג. להשית על המשיבות את הוצאות הבקשה.

כל ההדגשות בבקשה זו הוספו, אלא אם כן נאמר אחרת.

א. פתח דבר

1. עניינה של בקשה זו במצב דברים שבו **מבוטח משלם דמי ביטוח מבלי לקבל כל ביטוח תמורתו**. אין צריך להכביר מילים על כך שזהו מצב פסול ובלתי-סביר, אשר יש לנקוט כל מאמץ כדי למנעו (וכבר נפסק כי תשלום שכנגדו לא ניתנת תמורה יוצר קיפוח ("קיפוח מתקיים כאשר אין כל תמורה בגין תשלום שנגבה..." (רע"א 3489/09 מגדל חברה לביטוח נ' חברת צפוי מתכות עמק זבולון, פסקה 56 (נבו, 11.4.2013)).
2. הביטוח שבו עוסקת בקשה זו מכונה 'ביטוח שארים'. ביטוח שארים הוא ביטוח חיים (מקרה הביטוח מוגדר כפטירתו של המבוטח). בהתרחש מקרה הביטוח זכאים שאירי הנפטר לתשלום קצבה מקרן הפנסיה. הקצבה עשויה להיות משולמת לבן הזוג של הנפטר או הנפטרת וכן לילדיו (עד גיל 21). דמי הביטוח עבור ביטוח שארים משולמים מתוך ההפרשות הפנסיוניות של העמית, ובאים על חשבון הכספים המוקצים לצורך החיסכון הפנסיוני של העמית.
3. הבקשה דנא נסבה על עמיתים שאין להם שארים, ולמרות כן נגבים מהם דמי ביטוח בגין ביטוח שארים. כאשר עמית שאין לו שארים משלם דמי ביטוח בגין ביטוח שארים, הוא משלם דמי ביטוח מבלי לקבל דבר תמורתם. **הדבר משול לתשלום עבור ביטוח רכב בשעה שאין למבוטח כלי-רכב**. כתוצאה מתשלום דמי ביטוח שארים פוחת הסכום הנזקף לטובת עמיתים אלה כחיסכון.
4. המפקח על שוק ההון הביטוח והחיסכון במשרד האוצר צפה מצב דברים שבו לחלק מעמיתי הקרן אין שארים, ולכן אין להם כל צורך בביטוח שארים. מסיבה זו נקבע בחוזר שהוצא על ידו כי קרן הפנסיה תקבע בתקנון 'מסלולי ביטוח למבוטח' וכי אחד ממסלולי הביטוח יאפשר "לכל מבוטח שאין לו שארים לבחור באחד ממסלולי הביטוח, וזאת ללא כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות" (חוזר ביטוח 3-3-2005 מיום 20 ינואר 2005 – "החוזר").
5. למרות שאין כל הצדקה לתשלום דמי ביטוח שעבורם לא ניתן ביטוח – רבים-רבים מבין העמיתים המצטרפים (או מצורפים) לקרנות המשיבות משלמים דמי ביטוח עבור ביטוח סיכוני מוות, למרות שאם מקרה הביטוח יארע – הקרן לא תשלם תגמולי ביטוח בגינו. ברור לגמרי שמצב דברים זה נוצר עקב העובדה שהמשיבות אינן מבהירות למצטרפים – 'ברחל בתך הקטנה' – שמוטב להם לבחור במסלול שאינו כולל ביטוח לסיכוני מוות, וכי לנוכח מצבם המשפחתי תשלום דמי ביטוח עבור ביטוח שארים משוללת כל הגיון.
6. העובדה שבניגוד להגיון עמיתים שאין להם שארים משלמים עבור כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות, מלמדת שהמשיבות מפרות את חובת הגילוי וחובת האמון שהן חבות כלפיהם. **מצב דברים שבו העמית משלם דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח תמורתו עלול להמשך שנים**. כך, לדוגמה, אם עמית הצטרף לקרן בגיל 24 ומשלם דמי ביטוח בגין סיכוני מוות ונישא רק בגיל 34 המשמעות היא שהוא שילם במשך עשר שנים דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח בעדם(!). תשלום כזה בא כמובן על חשבון

החיסכון של העמית שכן כל תשלום ששולם (ללא כל צורך) כדמי ביטוח היה אמור להיכלל בקופת החיסכון.

7. ניתן היה לטעון שיש היגיון מסוים בהצטרפות של עמית ללא שארים למסלול הכולל כיסוי ביטוחי מפני מקרה מוות. בחירה כזו עשויה להיות הגיונית אם העמית חושש ממצב דברים שבו יהיו לו בעתיד שארים, אך עקב שכחה או העדר תשומת לב הוא לא יתאים את מסלול הביטוח שלו למצבו המשפחתי המעודכן. הלך המחשבה של עמית מעין זה עשוי להיות: "מוטב לי לבחור כבר כעת במסלול ביטוח הכולל כיסוי למקרה מוות, בשל החשש שאשכח לעבור למסלול כזה בעתיד, דבר שעלול לגרום לנזק חמור לשארים שיהיו לי בעתיד".

אולם הלך מחשבה כזה הוא מוטעה: החוזר צפה את מצב הדברים המתואר, וקבע שגם אם העמית הודיע שאינו מעוניין בכיסוי ביטוחי מפני מקרה מוות הוא יחל להיות מכוסה תוך שנתיים לכל היותר גם מפני סיכוני מוות. על כן, אין לעמית כל סיבה לחשש מפני מצב הדברים המתואר.

המסקנה לעניינו היא שאין שום היגיון ואין שום הצדקה שעמית ללא שארים יבחר במסלול הכולל כיסוי מפני מקרה מוות. "בחירה" כזו אפשרית רק במצב אחד – שהקרן לא הסבירה לו כנדרש שמדובר בתשלום מיותר, שאין כל הצדקה לבחור בו.

8. בשים לב לאמור, מוטלת על המשיבות **חובה אקטיבית** – חובת גילוי ווידוא – **לגלות ולהסביר** לעמית שביטוח שאירים הינו מוצר ביטוחי חסר כל ערך עבורו, ועל כן מומלץ לו להימנע מרכישתו ומתשלום דמי ביטוח עבורו. עליהן **לוודא** שהעמית אכן הבין את משמעות הדבר. מאחר שאין כל היגיון שעמית ללא שארים יבחר לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח בעדס. חזקה על העמיתים שאינם מעוניינים לשלם תשלום ללא קבלת תמורה בצדו. ברור שאם המשיבות היו עומדות בחובתן זו, עמיתים כדוגמת המבקשים לא היו רוכשים ביטוח זה.

9. חובת גילוי רחבה ואקטיבית קיימת גם כאשר תוקפו של הוויתור שוויתר העמית על ביטוח השארים עומד לפקוע (הוויתור פוקע לכל היותר כעבור שנתיים, בהתאם להוראות החוזר). ניתן לצפות כי בסמוך למועד הפקיעה תפנה הקרן לעמית, תבדוק האם יש לו שארים אם לאו, ותסביר לו שככל שאין לו שאירים מומלץ לו שלא לרכוש ביטוח שאירים, אלא להפנות כסף זה לחסכון הפנסיוני. אף כאן, אין להסתפק במשלוח הודעה לעמית, שכן עמיתים רבים אינם מודעים לחשיבות של הודעות כאלה, אינם מבינים את משמעותם ועלולים שלא לייחס להודעה את המשמעות שראוי לייחס לה.

10. יש לשער כי בתגובה לבקשה זו יטענו המשיבות שהן מדווחות לעמיתים על כך שהם רשאים לוותר על ביטוח שאירים. זאת, בין בהודעה הנשלחת לאחר ההצטרפות לקרן בין בדיווח השנתי ובין בדרך אחרת. **בהודעות כאלה לא סגי**. על מבטחות מוטלת חובה **אקטיבית** לוודא שהמבוטח ער לתנאי הביטוח. על אחת כמה וכמה שקיימת חובה כזו כאשר עלול להיווצר מצב דברים שבו המבוטח (העמית בקרן) ישלם **במשך שנים** דמי ביטוח מבלי לקבל כל ביטוח בעדס, וכי דמי ביטוח אלה ייגרעו מהחסכון הפנסיוני של העמית. הגילוי והוידוא האמורים חייבים להתבצע **בעת ההצטרפות לקרן**. הם צריכים להתבצע **בכתב ועל פה**. הם צריכים למנוע מצב שבו קבוצה גדולה של עמיתים ישלמו דמי ביטוח לחינם.

11. רובם המכריע של העמיתים המצורפים לקרנות (בייחוד כאשר מדובר בצעירים בשנות העשרים המוקדמות לחייהם) אינם קוראים הודעות הנשלחות אליהם לאחר ההצטרפות לקרן, ואם יקראו – ספק אם יבינו את המשמעות של האמור בה, ואת האופן שבו עליהם לנהוג למקרא ההודעה. בייחוד

כך אם לא קדם להצטרפות לקרן מעמד שבו העמית המצטרף נפגש פנים אל פנים עם נציג של הקרן. בהיעדר מפגש כאמור קשה להניח שהעמית יהיה מודע לזכויותיו, למסלולי הביטוח ולאפשרות להודיע לקרן שאין לו עניין בכיסוי ביטוחי מיותר לחלוטין, המשול להשלכת כסף לפח האשפה.

על אחת כמה וכמה שהקרן אינה יוצאת ידי חובתה אם היא מסתפקת בדיווח למבוטח במסגרת הדיווח השנתי. דיווח זה כולל מלל רב, נתונים מורכבים ומידע בשורה של עניינים. אין להניח מראש שהעמיתים קוראים את הדיווח ומבינים אותו. דיווח מעין זה אינו מהווה תחליף לקיום חובת הגילוי והודוא – חובה שרק קיומה ימנע מצב דברים שבו העמית מחויב בתשלום כספים מבלי לקבל כל תמורה בעדם.

12. יצוין שקיום חובת הגילוי והודוא אינו מטיל על המשיבות נטל כבד מנשוא. כל שעליהן לעשות הוא להסביר למועמד **במעמד ההצטרפות** – בכתב ועל-פה – שרכישת כיסוי ביטוחי מפני מקרה מוות בשעה שאין לו שארים משולה לזריקת כסף לפח האשפה. ממש כך.

13. על חשיבותה של חובת הגילוי והודוא ניתן ללמוד מעניינה של קרן הפנסיה מיטב דש (המשיבה 4). הקרן זכתה במכרז שערך משרד האוצר לשמש כ'קרן ברירת המחדל' – קרן פנסיה שאליה יצורפו עובדים שלא בחרו בקרן אחרת. הדעת נותנת שרבים מהעמיתים שצורפו אליה הם עובדים שנכנסו זה מקרוב למעגל העבודה, גילם צעיר ולחלקם הגדול אין שארים.

14. בשים לב למצב הדברים המתואר, היה על הקרן להסביר הסבר היטב לכל מצטרף שאין לו שארים, כי מוטב לו שלא לרכוש כיסוי ביטוחי מפני מקרי מוות. אילו הקרן היתה מקיימת חובה זו נעלה מספק שאיש לא היה בחור במסלול הכולל כיסוי ביטוחי מפני מוות אם אין לו שארים.

15. עוד היה על הקרן להסביר למצטרפים – כבר במועד ההצטרפות – כי תוך שנתיים לכל היותר הם יועברו אוטומטית למסלול הכולל כיסוי ביטוחי מפני מקרה מוות, וכי אם ברצונם להימנע מכך יהיה עליהם להודיע על כך לקרן. בנוסף לכך, נוכח החשיבות הגלומה בביטוח הפנסיוני, מן הצד האחד; וחוסר התוחלת המוחלט שבהצטרפותו של אדם ללא שארים לביטוח שארים, מן הצד האחר, היה על הקרן לפנות לעמית עם התקרב מועד זה וליידע אותו באורח אפקטיבי, כי הנה קרב מועד השינוי, וככל שאין לו עדיין שאירים מומלץ לו להודיע כי גם בשנתיים הקרובות אין ברצונו להצטרף למסלול ביטוחי זה.

16. המקרים של המבקשים בבקשה זו ממחישים שהמשיבות אינן מקיימות את חובת הגילוי והודוא המוטלת עליהן. למבקשים לא הוסבר מאומה בעת הצטרפותם לקרן, ועל כן הם משלמים דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח בעדם.

17. מכאן בקשה זו. הבקשה נועדה לגרום למשיבות לקיים את החובות המוטלות עליהן כך שכל עמית ללא שארים המצטרף לקרן ישויך למסלול המתאים לו. נפתח תחילה בהצגת הצדדים לבקשה, נמשיך בסקירה של העובדות הרלוונטיות, נראה שבנסיבות העניין קמה למבקשים עילת תביעה נגד המשיבות ולבסוף – שכל התנאים לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית מתקיימים במקרה דנא.

ב. הצדדים

18. המבקש 1, מר יוגב שפירא, הינו אזרח ותושב ישראל שנולד ביום 25.5.1994, רווק, החל לעבוד במסעדת ג'וז ולוז בכפר ערעור בחודש יולי 2014, הפקיד את כספי הפנסיה שלו בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 1 וצורף על-ידי המשיבה 1 למסלול ברירת המחדל.
19. המבקשת 2, הגב' הדס פארן, הינה אזרחית ותושבת ישראל שנולדה ביום 16.6.1994, רווקה, החלה לעבוד בטרקלין דן בשנת 2015, הפקידה את כספי הפנסיה שלה בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 3. בחודש ינואר 2017 החלה לעבוד במרכז ספורט מכבים, הפקידה את כספי הפנסיה שלה בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 2 החל מיום 30.7.2017 וצורפה על-ידי המשיבה 2 למסלול "בסיסי", שהוא כאמור ברירת המחדל.
20. המבקש 3, מר עומר גרוסר, הינו אזרח ותושב ישראל שנולד ביום 22.6.1990, רווק, החל לעבוד בואיאר הדמאה בע"מ ביום 18.10.2015, הפקיד את כספי הפנסיה שלו בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 3 החל מיום 1.11.2015 וצורף על-ידי המשיבה 3 למסלול ברירת המחדל. בטופס ההצטרפות שמילא ביום 9.12.2015, ציין המבקש 3 כי אינו מעוניין בביטוח שאירים.
21. המבקש 4, מר נעם גדון, הינו אזרח ותושב ישראל שנולד ביום 17.1.1994, רווק, שהחל לעבוד באיירובוטקס בע"מ בחודש יוני 2017, מפקיד את כספי הפנסיה שלו בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 4 החל מיום 15.1.2018 וצורף על ידי המשיבה 4 למסלול "כללי" שהוא כאמור מסלול ברירת המחדל. יצוין, כי הכספים שהופרשו לחיסכון הפנסיוני הופרשו רטרואקטיבית ממועד תחילת עבודתו.
22. המבקש 5, מר יואב ולר, הינו אזרח ותושב ישראל שנולד ביום 14.10.1996, רווק, שעובד בסטימצקי, מפקיד את כספי הפנסיה שלו אצל בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 5 החל מחודש נובמבר 2017 וצורף על ידי המשיבה 5 למסלול "בסיסי", שהוא כאמור מסלול ברירת המחדל.
23. המבקש 6, מר סהר שיזף, הינו אזרח ותושב ישראל שנולד ביום 4.9.1994, רווק, שהחל לעבוד בגיפאניקה בפתח תקווה בחודש נובמבר 2015 ומפקיד את כספי הפנסיה שלו בקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 6 וצורף על ידה למסלול "בסיסי", שהוא כאמור מסלול ברירת המחדל.
24. המשיבה 1, הראל פנסיה וגמל בע"מ, היא חברה מנהלת, אשר מנהלת את קרנות הפנסיה של חברי הציבור המבוטחים בה.
25. המשיבה 2, כלל פנסיה וגמל בע"מ, היא חברה מנהלת אשר מנהלת את קרנות הפנסיה של חברי הציבור המבוטחים בה.
26. המשיבה 3, הפניקס פנסיה בע"מ, היא חברה מנהלת אשר מנהלת את קרנות הפנסיה של חברי הציבור המבוטחים בה.
27. המשיבה 4, מיטב דש גמל ופנסיה בע"מ, היא חברה מנהלת אשר מנהלת את קרנות הפנסיה של חברי הציבור המבוטחים בה. יצוין, כי קרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 4 זכתה במכרז שנערך על ידי משרד האוצר לשמש כ'קרן ברירת המחדל' – קרן פנסיה שאליה יצורפו עובדים שלא בחרו בקרן אחרת.
28. המשיבה 5, מגדל מקפת קרנות פנסיה וקופות גמל בע"מ, היא חברה מנהלת אשר מנהלת את קרנות הפנסיה של חברי הציבור המבוטחים בה.

29. המשיבה 6, מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ, היא חברה מנהלת אשר מנהלת את קרנות הפנסיה של חברי הציבור המבוטחים בה.
30. המשיבות כולן הן חברות מנהלות כמשמעות המונח בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005.

ג. העובדות

- 1.ג. מהו ביטוח שארים והוראות חוזר המפקח בעניין**
31. בקשה לאישור זו עניינה בכיסוי ביטוחי למקרה מוות הנרכש באמצעות החברות בקרן פנסיה. ביטוח זה נועד להבטיח כי במקרה שמפרנס המשפחה נפטר, יזכו שאיריו לקבל את כספי הפנסיה שנצברו על ידו. לרוב, המוגדרים כשארים הם בן או בת הזוג של הנפטר וכן ילדיו (עד גיל 21).
32. דא עקא, אם אין לעמית שארים – אין לו כל צורך בביטוח שארים, ואם יש לו ביטוח שארים – מדובר במוצר ביטוחי מיותר לחלוטין, שלא זו בלבד שהוא אינו יכול להניב לעמית כל תועלת – הוא גורם לו נזק. זאת מן הטעם שהכסף ששימש את העמית לתשלום דמי הביטוח נגרע מהחסכון הפנסיוני של העמית, וכשמדובר בכספים שהופרשו לקרן בגיל צעיר, הפגיעה המצטברת בעמית עלולה להגיע כדי עשרות אלפי שקלים.
33. בדיוק מסיבה זו קובע החוזר שהוציא המפקח על ההון, הביטוח והחיסכון כי עמית שאין לו שארים רשאי לוותר על ביטוח זה. עוד קובע החוזר כי הוויתור יעמוד בתוקפו למשך שנתיים לכל היותר. הגבלת תוקף הוויתור לשנתיים נועדה למנוע מצב דברים, שבו עמית שוויתר על ביטוח שארים ישכח לחדשו בעת שהוא נישא או בעת שנולדו לו ילדים, ושאריו ימצאו עצמם בפני שוקת שבורה. במאמר מוסגר יצוין כי המונח "ויתור" הינו מטעה, שכן ניתן לחשוב (בטעות) שהעמית מוותר על משהו בעל ערך. אולם מבוטח שאין לו שארים אינו "מוותר" על דבר, אלא פשוט מודיע לקרן כי מדובר בביטוח שאין לו בו כל צורך, ועל כן הקרן מתבקשת שלא לבטח אותו בביטוח זה.
- חוזר 2005-3-3 מצורף לבקשה זו כנספח ב
34. כאשר העמית מבוטח בביטוח שארים, דמי הביטוח משולמים על ידו מההפרשות משכרו המועברות לקרן הפנסיה. כאשר הוא אינו מבוטח בביטוח שארים – כספים אלה מנותבים לחיסכון. יוצא אם כן, עמית המבוטח בביטוח שארים מבלי שיש לו שארים משלם דמי ביטוח ביתר, והתוצאה היא קיטון בלתי-מתחייב בשיעור החיסכון שלו לעת פרישה.
35. אין תמה אפוא שכבר בשנת 2011 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד חלק מהמשיבות באותו עניין. אולם אותה בקשה לא הניבה את התוצאה המקווה. להליך הקודם נדרש בשורות הבאות.

2.ג. בקשה קודמת לאישור תובענה ייצוגית באותו עניין

36. בשנת 2011 הוגשה נגד חלק מהמשיבות בקשה לאישור תובענה ייצוגית באותו עניין (ת"צ-34937-12-11 אוזן ואח' נ' מגדל מקפת קרנות פנסיה וקופות גמל בע"מ; 34957-12-11 כהן נ' מנורה מבטחים פנסיה בע"מ; 5348-01-12 יצחק נ' הפניקס פנסיה וגמל בע"מ; 5393-01-12 בן שחר נ' הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ; 12573-02-12 כהן נ' כלל פנסיה וגמל בע"מ)

בקשת האישור מצורפת לבקשה זו כנספח ג

37. בקשות אלו הסתיימו בהסתלקות של המבקשים, בהתאם להוראת סעיף 16 לחוק תובענות ייצוגיות, התשס"ו-2006 (ת"צ (מחוזי ת"א) 34937-12-11 רם אוזן ואוריאל זיבלי נ' מגדל מקפת קרנות פנסיה וקופות גמל (נבו, 21.02.2013)).

38. בגדרו של הסדר ההסתלקות, הסכימו המשיבות: "לוודא כי המלל במשבצת הרלוונטית בטפסי ההצטרפות לקרנות הפנסיה, אשר כולל את הגילוי אודות ביטוח השארים ומסלול ברירת המחדל, או לחלופין בדו"ח השנתי של כל עמית, יהיה ברור ובמידת הצורך להבליטו בדפוס מודגש או מוגדל או בכל אמצעי הקדשה אחר, שיהיה סביר בנסיבות העניין ובכך תשומת לב העמיתים תופנה למידע הנדרש והציבור יזכה לתועלת ברורה מההליכים דנן" (פס' 7).

העתק ההחלטה בבקשת ההסתלקות בעניין אוזן מצורף לבקשה זו כנספח ד

39. כיום – חמש שנים לאחר שהמבקשים בבקשת אוזן הסתלקו ממנה – ברור שלא אירע כל שינוי מהותי בבעיה שעוררה הבקשה. גם היום מצורפים עמיתים צעירים רבים, שאין להם שארים, לקרנות המשיבות, ומשלמים – ללא כל צורך וללא קבלת תמורה – דמי ביטוח בגין ביטוח שארים.

40. יוער כי בהחלטת בית המשפט בעניין אוזן נזכר דיון שהתקיים בוועדת הכספים של הכנסת ביום 21 מאי 2012. בדיון הובהר על ידי יושב ראש הוועדה (ח"כ משה גפני) כי עמיתים רבים שאין להם שארים משלמים דמי ביטוח בגין ביטוח שארים. זאת ועוד, יו"ר הוועדה פנה ישירות למר יוסף דותן (סמנכ"ל הראל לחברה לביטוח) וביקש ממנו שהקרנות תודענה באופן ממוקד ואפקטיבי לציבור החוסכים שאין להם שארים, שאין להם כל צורך בביטוח שארים.

העתק פרוטוקול דיון ישיבת ועדת הכספים מיום 21.5.2012 מצורף לבקשה זו כנספח ה

41. למותר לציין כי המשיבה 1 אינה עומדת בהתחייבויותיה בהחלטה בעניין אוזן. ככל הידוע למבקשים, היקף בלתי-מבוטל מעמיתי הקרן כלל לא הוחתמו על טפסי הצטרפות, ולמצער, לא נאמר להם כי באפשרותם להימנע מתשלום דמי ביטוח בגין ביטוח שארים.

42. נפנה עתה להצגת העובדות הספציפיות הרלוונטיות לגבי כל אחד מהמבקשים.

3.ג העובדות הרלוונטיות למבקשים

המבקש 1

43. המבקש 1 החל לעבוד במסעדת ג'וז ולוז בכפר ערער בחודש יולי 2014. בתוך כך, הוא צורף כעמית לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 1. ככל שידוע וככל שזכור למבקש 1, הוא לא הותם על טופס הצטרפות לקרן. נוסף על כך, לא הוסבר לו מאום על כיסוי ביטוח השארים, מהות כיסוי זה ואפשרות ה"ויתור" עליו. אילו היה מוסבר למבקש 1 כי הוא רוכש כיסוי ביטוחי שלא לצורך, ברור שהוא לא היה מסכים לשלם עבורו.

44. בדיעבד נודע למבקש 1 שהוא צורף למסלול ברירת המחדל כך שנגבו ממנו דמי ביטוח בגין ביטוח שאירים.

פרטים מהאיזור האישי של המבקש 1 כפי שמופיעים באתר המשיבה 1 מהם עולה שהוא חויב בתשלום דמי ביטוח שאירים מצורפים לבקשה זו כנספח ו

45. לפי הערכה בלבד שילם המבקש 1 סך של לפחות 34 ש"ח בגין דמי ביטוח שאירים. תשלום זה שולם ביתר. אילוא היה משולם היה שיעור החיסכון של המבקש 1 גבוה יותר.

המבקשת 2

46. בשנת 2015 החלה המבקשת 2 לעבוד בטרקלין דן. בתוך כך, היא צורפה לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 3. למבקשת 2 לא זכור שהיא התבקשה לחתום על טופס הצטרפות לקרן. למבקשת 2 אין ולא היו שאירים. לא הוסבר לא מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים ועל כך שאם לא תודיע לקרן מפורשת שאין ברצונה בביטוח כזה, היא תיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח. מובן שאם הדבר היה מוסבר לה – היא לא הייתה מסכימה לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח.

47. בחודש ינואר 2017 החלה המבקשת 2 לעבוד במרכז ספורט מכבים. בתוך כך, היא צורפה לקרן פנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 2. למבקשת 2 לא זכור שהיא התבקשה לחתום על טופס הצטרפות לקרן. למבקשת 2 אין שאירים. לא הוסבר לה מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים ועל כך שאם לא תודיע לקרן מפורשות שאין ברצונה בביטוח כזה, היא תיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח. מובן שאם הדבר היה מוסבר לה – היא לא הייתה מסכימה לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח.

48. בדיעבד נודע למבקשת 2 כי נגבו ממנה דמי ביטוח בגין כיסוי שאירים.

הדו"חות השנתיים של שנת 2015 ושנת 2016 שנשלחו למבקשת 2 מהמשיבה 3, מהם עולה שהיא חויבה בתשלום דמי ביטוח שאירים וכן דוח רבעוני לסוף הרבעון השלישי שנשלח למבקשת 2 מהמשיבה 2 ממנו עולה שהיא חויבה בתשלום דמי ביטוח שאירים מצורפים לבקשה זו כנספח ו

49. לפי הערכה בלבד שילמה המבקשת 2 סך של לפחות 85 ש"ח בגין דמי ביטוח שאירים. תשלום זה שולם ביתר. אילוא היה משולם היה שיעור החיסכון של המבקשת 2 גבוה יותר.

המבקש 3

50. המבקש 3 החל לעבוד בואיאר הדמאה בע"מ בשנת 2015. בתוך כך, הוא הצטרף לקרן פנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 3. בעת הצטרפותו לקרן הפנסיה, סימן המבקש 3 בטופס ההצטרפות כי אינו מעוניין בכיסוי שאירים משום שאין לו שאירים. לא הוסבר לו מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים ולא נאמר לו שאם לא יודיע לקרן מפורשות שאין ברצונה בביטוח כזה, כעבור שנתיים הוא יצורף באופן אוטומטי ויאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח. ככל שידוע וזכור למבקש 3, המשיבה 3 לא פנתה אליו בסמוך לחלוף השנתיים ממועד הצטרפותו לקרן הפנסיה, לא התריעה בפניו כי אם לא יודיע אתרת, הוא יועבר למסלול הכולל ביטוח שאירים, ולא הסבירה לו כי מדובר בביטוח חסר כל ערך עבורו ושמומלץ לו לא לרכוש אותו.

51. מובן שאם הדבר היה מוסבר לו – הוא לא היה מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח והיה מממש את זכותו לוותר על ביטוח שאירים ולבחור במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים, כפי שעשה במועד הצטרפותו לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 3.

52. להפתעתו, נודע בדיעבד למבקש 3 כי נגבו ממנו דמי ביטוח בגין כיסוי ביטוח שאירים.
העתק מטופס ההצטרפות ופרטיו האישיים של המבקש 3 כפי שהם מופיעים באתר המשיבה 3 ממנו עולה שהוא חויב בתשלום דמי ביטוח שאירים מצורפים לבקשה זו כנספח ח
53. לפי הערכה בלבד שילם המבקש 3 סך של לפחות 44 ש"ח בגין דמי ביטוח שאירים. תשלום זה שולם ביתר. אילולא היה משולם היה שיעור החיסכון של המבקש 3 גבוה יותר.

המבקש 4

54. המבקש 4 החל לעבוד באיירובטיקס בע"מ בשנת 2017. בתוך כך, הוא צורף לקרן פנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 4. למבקש 4 לא זכור שהוא התבקש לחתום על טופס הצטרפות לקרן. למבקש 4 אין שאירים. לא הוסבר לו מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים ועל כך שאם לא יודיע לקרן מפורשות שאין ברצונו בביטוח כזה, הוא יאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח. מובן שאם הדבר היה מוסבר לו – הוא לא היה מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח.
55. בדיעבד נודע למבקש 4 כי נגבו ממנו דמי ביטוח בגין כיסוי ביטוח שאירים.
העתק תנועות בקרן הפנסיה של המבקש 4 כפי שהם מופיעים באתר המשיבה 4 ממנו עולה שהוא חויב בתשלום דמי ביטוח שאירים מצורפים לבקשה זו כנספח ט
56. לפי הערכה בלבד שילם המבקש 4 סך של 53 ש"ח בגין דמי ביטוח שאירים. תשלום זה שולם ביתר. אילולא היה משולם היה שיעור החיסכון של המבקש 4 גבוה יותר.

57. בהקשר זה יצוין כי המשיבה 4 זכתה במכרז של משרד האוצר ובעקבותיו היא נבחרה לשמש כקרן "ברירת המחדל" – קרן פנסיה אליה מצורפים עובדים אשר לא בחרו בעת הצטרפותם למקום עבודתם בקרן פנסיה. מטרת תכנית האוצר הייתה שהעובדים החלשים יותר, המשלמים לרוב את דמי הניהול המרביים בקרנות הפנסיה, יוכלו ליהנות מדמי ניהול בשיעור נמוך ובכך "לנטרל" את ההשפעה שיש לעובדים המאוגדים ללחוץ על חברות הפנסיה ולגרום להפחתה של דמי הניהול ובעצם להפסיק לסבסד את העובדים "החזקים" בצורה עקיפה. בבחינת "בא לברך ויצא מקלל".

המבקש 5

58. המבקש 5 עובד מזה זמן בסטימצקי (2005) בע"מ 2017. בתוך כך, הוא צורף לקרן פנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 5. למבקש 5 לא זכור שהוא התבקש לחתום על טופס הצטרפות לקרן. למבקש 5 אין שאירים. לא הוסבר לו מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים ועל כך שאם לא יודיע לקרן מפורשות שאין ברצונו בביטוח כזה, הוא יאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח. מובן שאם הדבר היה מוסבר לו – הוא לא היה מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח.
59. בדיעבד נודע למבקש 5 כי נגבו ממנו דמי ביטוח בגין כיסוי ביטוח שאירים.
העתק ריכוז הנתונים של המבקש 5 כפי שמופיע במכתב שנשלח אליו מהמשיבה 5, ממנו עולה כי הוא חויב בתשלום דמי ביטוח שאירים מצורפים לבקשה זו כנספח י
60. לפי הערכה בלבד שילם המבקש 5 סך של 40 ש"ח בגין דמי ביטוח שאירים. תשלום זה שולם ביתר. אילולא היה משולם היה שיעור החיסכון של המבקש 5 גבוה יותר.

המבקש 6

61. המבקש 6 החל לעבוד בג'פאניקה בפתח תקווה בשנת 2015. בתוך כך, הוא צורף לקרן פנסיה המנוהלת על ידי המשיבה 6. למבקש 6 לא זכור שהוא התבקש לחתום על טופס הצטרפות לקרן. למבקש 6 אין שאירים. לא הוסבר לו מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים ועל כך שאם לא יודיע לקרן מפורשות שאין ברצונו בביטוח כזה, הוא יאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח. מובן שאם הדבר היה מוסבר לו – הוא לא היה מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח.
62. בדיעבד נודע למבקש 6 כי נגבו ממנו דמי ביטוח בגין כיסוי ביטוח שאירים.
- העתק הדוח השנתי לשנת 2016 שנשלח למבקש 6 ממנו עולה שהוא חויבה בתשלום דמי ביטוח שאירים מצורף לבקשה זו כנספח יא
63. לפי הערכה בלבד שילם המבקש 6 סך של לפחות 83 ש"ח בגין דמי ביטוח שאירים. תשלום זה שולם ביתר. אילולא היה משולם היה שיעור החיסכון של המבקש 6 גבוה יותר.
64. עד כאן העובדות הספציפיות ביחס לכל אחד מהמבקשים. נפנה עתה להצגת עילות התביעה.

ד. עילות התביעה

65. כפי שיפורט בפרק זה, היה על המשיבות לוודא שאיש מהעמיתים המצטרף אליהן לא ישלם דמי ביטוח מבלי שהוא מקבל בעדם ביטוח. על-מנת להבטיח תוצאה זו היה על המשיבות להסביר לכל מי שצורף לקרן מהו ביטוח שאירים, וכי אין לו כל צורך בביטוח כזה כל עוד אין לו שאירים.
66. עוד היה עליהן להסביר למצטרף כי שנתיים לאחר מועד ההצטרפות יתחילו להיגבות מהם אוטומטית דמי ביטוח בגין ביטוח שאירים, וכי ככל שמצבם המשפחתי לא ישתנה מומלץ להם להודיע לקרן שאין הם מעוניינים בביטוח שאירים.
67. כמו כן, בסמוך לחלוף השנתיים ממועד ההצטרפות (או ממועד הפניה הקודמת) היה על המשיבות לפנות לעמיתים, לוודא מהו מצבם המשפחתי, וככל שמצבם המשפחתי לא השתנה והם עדיין חסרי שאירים, להתריע בפניהם באופן ברור, בולט וחד כי אם לא יודיעו על חוסר רצונם לרכוש ביטוח שאירים, ביטוח כאמור יירכש עבורם, תוצאה שתזיק להם מבחינה כלכלית.
68. נפנה עתה להוראות הדין המטילות על המשיבות חובת גילוי כאמור, וכן לפסיקה המטילה עליהן חובת גילוי מוגברת וחובה לוודא שהמבוטח הפנים את המידע המהותי עבורו לצורך קבלת החלטה מושכלת אם יש לו צורך ברכישת ביטוח שאירים.

1.ד הוראות הדין הרלבנטיות

69. סעיף 3 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005, קובע לאמור:
3. (א) חברה מנהלת תשמש נאמן על נכסי קופות הגמל שבניהולה, לטובת העמיתים.
- (ב) בניהול נכסי קופות הגמל, במתן שירות לעמיתיהן ובמילוי שאר תפקידיה לפי הוראות חוק זה, תפעל החברה המנהלת באמונה ובשקיפה לטובת כל אחד מהעמיתים, לא תפלה בין הזכויות המוקנות לאותם עמיתים ולא תעדיף כל ענין וכל שיקול על פני טובתם.

(ג) חברה מנהלת תנהג בזהירות וברמת מיומנות שנאמן מיומן היה נוהג בהן בנסיבות דומות, ותנקוט את כל האמצעים הסבירים לשם שמירה על נכסי קופות הגמל שבניהולה ועל הזכויות הנובעות מנכסים אלה.

(ד) הוראות סעיף זה יחולו –

(1) לגבי כל קופת גמל שבניהול החברה המנהלת, בנפרד, ולגבי העמיתים בכל קופת גמל כאמור;

(2) על כל מי שעוסק מטעם החברה המנהלת בניהול נכסי קופות הגמל.

70. אם כן, על המשיבות מוטלת חובה סטטוטורית לפעול עבור העמיתים "באמונה ובשקידה", חל עליה איסור להפלות ביניהם, ועליה לנהוג "בזהירות וברמת מיומנות שנאמן מיומן היה נוהג בהן בנסיבות דומות".

71. סעיף 36(ב) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) אוסר על חברה מנהלת לפרסם תיאור מטעה ביחס לקופת הגמל (וקרן פנסיה מוגדרת בחוק כקופת גמל לחיסכון) ובתוך כך מחיל עליה את סעיפים 55 ו-56 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) בשינויים המחויבים. סעיף 55 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) קובע, בין היתר, כך:

(א) מבטח או סוכן ביטוח לא יתאר תיאור מטעה עסקת ביטוח המוצגת לפני לקוח פלוני ולא יכלול תיאור מטעה בפרסום לציבור.

(ב) לענין זה, "תיאור מטעה" - תיאור הניתן בעל פה, בכתב או בדפוס, שיש בו כדי להטעות בענין מהותי בעסקה; בלי לגרוע מכלליות האמור יראו עניינים אלה כמהותיים בעסקה:

(1) ....;

(2) מהותה של עסקת הביטוח, היקף הכיסוי הביטוחי, הסייגים לו והתנאים המוקדמים לקיומו;

(3) ....

(4) דמי הביטוח ותשלומים אחרים שעל המבוטח לשלם, לרבות דמי הביטוח המקסימליים המותרים על פי דין ושיעור הריבית על האשראי שניתן לתשלומם, לפי חישוב שנתי;

(5) דמי הביטוח בהשוואה לדמי הביטוח הרגילים או המקובלים או שנדרשו בעבר, לגבי אותו מבטח ולגבי מבטחים אחרים;

....

72. ואילו סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 מטיל על צד חובת גילוי אשר לפי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה עליו לגלותן:

"מי שהתקשר בחוזה עקב טעות שהיא תוצאת הטעיה שהטעהו הצד השני או אחר מטעמו, רשאי לבטל את החוזה; לענין זה, "הטעיה" - לרבות אי-גילויין של עובדות אשר לפי דין, לפי נוהג או לפי הנסיבות היה על הצד השני לגלותן"

73. ברור שבנסיבות העניין מוטלת על הקרן חובה מכוח הנסיבות (ואף מכוח הדין) לגלות למבקש להצטרף לשורותיה שאם אין לו צורך בביטוח שארים עליו להודיע לה על כך. חובת הגילוי מתבקשת ביתר שאת מקום שבו מדובר בהתקשרות בעסקה ערטילאית ומורכבת שרזיה אינם נהירים

למתקשר הטיפוסי. בייחוד כך שעה שמדובר במידע רלבנטי לעמיתים צעירים (בדרך כלל) שאין להם שארים ואין הם מצויים כלל ועיקר בעולמן של קרנות פנסיה.

74. עד כאן הוראות הדין הרלבנטיות לבקשה זו. נפנה עתה להצביע על כל אחת מעילות התביעה שקמה לעמיתים המשלמים דמי ביטוח מבלי שהם מקבלים ביטוח בעדם.

ד.2 המשיבות אינן מקיימות את חובת הגילוי והוידוא המוטלת עליהן

75. כבר לפני שנים רבות הובעה בספרות המשפטית העמדה שלפיה יש להטיל "חובות של הבהרה, יעוץ וגילוי פרטים על מבטחים" (דרורה פלפל, "תום לב במשא ומתן לכריתת חוזה", עיוני משפט ה, 608, 616-617 (תש"י-תשל"ז). בפסק דין שהפך לאבן דרך בדיני הביטוח ציטט בית המשפט העליון בהסכמה דברים אלה, תוך שהוא קבע כי על מבטחת מוטלת –

"אחריות אקטיבית בדמות חובת הגילוי והוידוא. חברת הביטוח חייבת להסב את תשומת לבו של המבוטח לתנאי הפוליסה בצורה שתהא מובנת וברורה לו, ולוודא את ערנותו לכך שתוקפה חל רק בהתקיים אותם תנאים, וכי במקרים שבהם לא התקיימו לא יכול ליהנות מגיבוש זכותו לשיפוי." (ע"א 4819/92 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' מנשה ישר, מט(2) 749 (1995)).

בעניין אליהו נ' ישר טענה המבטחת כי לא מוטלת עליה חובה להבהיר למבוטח באופן "מפורש ומדויק" מהי מערכת ההגנה שעליו להתקין בכלי הרכב המבוטח. עוד היא טענה שלא מוטלת על סוכן הביטוח חובה להסביר מטעמה "למבוטח על פה כל פרט וכל סייג בפוליסה". בית המשפט העליון דחה את הטענות הללו באופן נחרץ בקבעו:

"טענות אלו אינן מקובלות עליי, ולא רק שבית המשפט קמא צדק במסקנותיו אלו, אלא שמידת אחריותה של החברה המבטחת אף רחבה יותר. אין לראות ביחסים שנוצרים בין החברה המבטחת ללקוח יחסים חוזיים רגילים הנוצרים על-פי דיני המכר. קיים הבדל בסיסי בין שני המצבים: באחרון אנו מייחסים לרצון הצדדים גבולות רחבים ביותר, ובהתחקות אחר אומד דעתם בזמן מפגש הרצונות אנו רואים אותם כשווים. כפי שכבר צוין לעיל, לא כך הדבר שעה שמדובר בחוזה שנכרת בין חברת הביטוח ללקוח." (שם, בעמ' 766).

אם כן, פסק הדין אליהו נ' ישר קבע כי על מבטחות מוטלת חובת גילוי ווידוא מוגברות. החובה היא כפולה: (1) על המבטחת לגלות למבוטח כל מידע רלבנטי; ו- (2) על המבטחת לוודא שהמבוטח הבין כהלכה את המידע.

76. בית המשפט העליון חזר על הלכת אליהו נ' ישר בשורה של מקרים נוספים. כך למשל, נפסק בע"א 300/97 חסון נ' שמשון חברה לביטוח, פ"ד נב(5) 746, 763 (1999) כי המבטחת אינה יכולה להסתמך על חריג לכיסוי הביטוחי אם היא לא גילתה את דבר קיומו למבוטח עוד בטרם כריתת החוזה. ראו גם ע"א 11081/02 דולב חברה לביטוח נ' קדוש, פ"ד סב(2) 573 (2007).

77. וברע"א 3489/09 מגדל חברה לביטוח נ' חברת צפוי מתכות עמק זבולון, פסקה 45 (נבו, 11.4.2013)) קבע בית המשפט, בין היתר, כך:

"חובת הגילוי המוגברת שבה חבות חברות הביטוח זכתה להכרה נרחבת בפסיקתו של בית משפט זה, ובכלל זה הוכרה חובת הגילוי האקטיבית של חברות הביטוח בכל הנוגע לסייגים והגבלות החלים על אחריותן בקרות אירוע ביטוחי."

78. ובע"א 453/11 מ.ש. מוצרי אלומיניום נ' "אריה" חברה לביטוח, פסקה 7 לפסק דינה של השופטת ברק-ארז (בנבו, 21.08.2013) נקבע:

"בית משפט זה פסק כבר כי חובת הגילוי האקטיבית המוטלת על המבטח מחייבת אותו להצביע בפני המבוטח לא רק על הסייגים לכיסוי הביטוחי, אלא גם על הנסיבות שבהן הביטוח כלל לא חל."

79. בענייננו היה על המשיבות לגלות למבקשים באופן ברור שהם יחויבו באופן אוטומטי בתשלום דמי ביטוח בגין ביטוח שארים, וכי אין להם כל צורך בביטוח כזה, שכן אם אין להם שארים – מקרה הביטוח כלל לא יכול להתרחש. המשיבות אינן רשאיות להסתפק לצורך כך במשלוח הודעה לעמית לאחר ההצטרפות; הן גם לא רשאיות להסתפק במילוי טופס על ידי העמית. היה עליהן להסביר לעמית – 'ברחל בתך הקטנה' – שאם אין לו שארים אזי אין כל סיבה שייקנה ביטוח שהוא חסר כל תוחלת עבורו – משל היה קונה ביטוח רכב שעה שאין בבעלותו כלי רכב.

80. בנסיבות המתוארות בבקשה זו, המשיבות הפרו את חובת הגילוי המוטלת עליהן: ראשית, הן לא גילו והן אינן נוהגות לגלות למצטרפים לקרן כי מקום שבו למצטרף אין שארים רכישת ביטוח שארים הינה מעשה כסילות, שיש בו כדי לפגוע במצטרף. כמו כן, הן אינן מסבירות באופן אקטיבי כי הימנעות מפעולה מצד המצטרף משמעה בחירה מצדו לרכוש ביטוח שאירים, וזאת גם אם מדובר בהשלכת כסף לפח האשפה. ודוק, ציבור העמיתים החדשים בכל קרן פנסיה מורכב בעיקרו מאנשים בגילאי העשרים, שאינם בקיאים בנושאים הללו, ואינם מודעים לכך שהם משלמים דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח בעדם.

81. שנית, המשיבות אינן עומדות בחובת הגילוי האקטיבית החלה עליהן, לפנות בסמוך למועד שבו העמית עומד להיות מצורף אוטומטית למסלול הכולל ביטוח שאירים, להתריע בפניו כי מועד זה קרב ובא, כי מומלץ לו להודיע מפורשות כי אינו מעוניין להצטרף למסלול זה, וכי אם ישב באפס מעשה הוא יצורף למסלול זה באופן אוטומטי, דבר שיגרום לו נזק כלכלי.

82. קיום חובת הגילוי האקטיבית אינו צפוי להכביד על המשיבות יתר על המידה. ראשית, ככל שנערך מפגש פנים אל פנים בין נציגיהן לבין המועמד להצטרפות לקרן מתבקש כי הנציג יסביר למועמד בשיחה על פה שאם אין לו שאירים אין לו גם כל צורך בביטוח שאירים, וכי גם אם יבחר שלא לרכוש את הביטוח בעת ההצטרפות הקרן תרכוש עבורו את הביטוח תוך 24 חודשים מיום ההצטרפות, אלא אם כן הוא יבקש ממנה שלא לעשות כן. שנית, עם התקרב מועד חלוף 24 החודשים – על נציג הקרן לפנות לעמית, לברר את מצבו המשפחתי, וככל שהוא חסר שאירים, להעמידו בצורה ברורה ובהירה על משמעות הימנעותו ממתן הודעה על אי-רצונו בביטוח שאירים. שיחה מעין זו אינה אמורה להימשך יותר מכמה דקות.

83. נפנה עתה להראות שעל המשיבות מוטלות גם חובות אמון כלפי העמיתים וכי חובות אלה מחייבות את המשיבות לוודא שעמיתיהן אינם משלמים דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח בעדם.

3.ד המשיבות מפרות את חובת תום הלב וחובת האמון שהן חבות ללקוחותיהן

84. מכוח סעיף 3 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) מוטלת על המשיבות חובה לפעול עבור העמיתים "באמונה ובשקיפה". נוסף על כך, אסור למשיבות להפלות בין עמיתים ועליהן לפעול "בזהירות וברמת מיומנות שנאמן מיומן היה נוהג בהן בנסיבות דומות".

85. בע"א 5893/91 טפחות בנק משכנתאות לישראל נ' צבאח, פ"ד מח(2) 573, 591-592 (1994) קבע בית המשפט שבנק חב חובת אמון כלפי לקוחותיו:

... "כוחו של הבנק מול הלקוח הרגיל, אשר תלוי בו במתן השירות (שירות שתנאיו נקבעים, בדרך-כלל, מראש על-ידי הבנק במסגרת חוזה אחיד), גורם ליצירת חובה מיוחדת של הבנק כלפי הלקוח, כלומר חובת אמונים. המטרה הסופית שבשכילה קיימת חובה זו היא מלוי תפקידו של הבנק בדרך המושלמת ביותר בנסיבות הקיימות.... בנוסף לכך מבוסס היחס בין הבנק ללקוחו, בראש ובראשונה על אמון שיש ללקוח במומחיות הבנק במתן השירות... במתן השירות מאמין הלקוח – ואמון זה הוא לגיטימי כי למען הגשמת תפקידו יתנהג הבנק ברמה גבוהה של מקצועיות, הגינות וזהירות מופרזת, כלומר שהוא ינקוט הסדרי עבודה וניהול אשר רמתם תהיה גבוהה מהרמה שאדם אחר היה נוקט בנסיבות דומות"

86. לא רק שאין הבדל מהותי בין בנק לבין קרן פנסיה, אלא שבמובנים מסוימים תפקידה של הקרן רגיש מתפקידו של הבנק. אחרי ככלות הכל, כל כספי החסכון של העמית מופקדים אצלה במשך שנים. אין תמה אפוא שבית הדין הארצי לעבודה פסק:

"ישנם חוזים כגון דרישת תום הלב מוגברת, על צד לחוזה להיות בכחינת "מלאך" לזולתו, לדאוג גם לאינטרסים של זולתו. תום הלב המוגבר דורש גילוי מוגבר של פרטים רלוונטיים הידועים לצד אחד. במסגרת עובדות אלו לא מדובר רק בעובדות העולות מתוך החוזה. כאלו הם חוזה היחס דוגמת יחסי העבודה. כאלו הם החוזים כגון צד אחד יש מידע רלוונטי שאי ידיעתו עלולה לפגוע בצד השני. כאלו הם חוזים בין חברות שתפקידן הוא לספק שרות פיננסי לאדם, דוגמת בנקים, חברות ביטוח, קרנות פנסיה. יחסים ממין זה דורשים אמון מיוחד מכל אחד מהצדדים. אלו יחסי אמון מיוחדים, יחסים שהאנגלים כינו יחסים uberrimae fidei. הנימוק הוא שלאחד הצדדים יש מידע שעלול להשפיע על מצבו של הצד השני. יחסים אלו התפתחו באנגליה כאשר ליחסים בין מבטח למבוטח. הדבר החל כאשר חברות הביטוח, המבטחות, היו קטנות. למבוטח היה ידע רב על מצבו ואי גילוי מלא של מצבו למבטח עלול היה לפגוע במבטח מבלי שיוכל להכין את עצמו לכך. המבטח בבטחו את המבוטח מקבל על עצמו סיכון שיצטרך לשלם למבוטח כסף בעת קרות אירוע

ביטוחי. לימים צורפה חובה זו של חובת גילוי מוגברת גם למבטח ואף הוגברה כאשר למבטח. המבטח הוא בעל העצמה, הוא בעל הידע באשר לתנאים העלולים לפגוע במבוטח. המבטח אחראי לכך שהמבוטח ידע באילו נסיבות הוא עלול להיפגע ולהפסיד את תשלומי הביטוח בקרות אירוע ביטוחי. חובת הגילוי המוגבר ביחסי מבטח-מבוטח חלה על שני הצדדים, ובעיקר על המבטח. המבטח יודע את הכללים. הוא יוצר אותם. המבוטח עלול להפסיק את תשלומי הביטוח בקרות אירוע ביטוחי בגין פטורים שונים" (ע"ע (עבודה ארצי) 1341/01 רחל רפפורט נ' מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של בע"מ, עמ' 4 לפסק הדין (בנבו, 19.03.2003))

87. בענייננו ברור לגמרי שהמשיבות אינן ממלאות את "תפקידן...בדרך המושלמת ביותר בנסיבות הקיימות" כלשונו של בית המשפט בעניין **צבאח לעיל**. הן גם לא פועלות "ברמה גבוהה של מקצועיות, הגינות וזהירות מופרזת", כאשר הן מאפשרות מצב דברים שבו רבים-רבים מקרב עמיתיהן משלמים דמי ביטוח שלא לצורך וכתוצאה מכך קטן בהכרח החיסכון הפנסיוני שלהם. וכך, במשך שנים לא מעטות.
88. קרן פנסיה המאפשרת מצב דברים שבו רבים מעמיתיה משלמים דמי ביטוח לחינם מבלי לקבל כל תמורה עבור שירות זה – מפרה את חובת האמון כלפי לקוחותיה.
89. יתר על כן, כאשר עמית משלם דמי ביטוח מבלי לקבל ביטוח בעדו הוא **מופלה לרעה** ביחס לעמיתים אחרים. התשלום ביתר יוצר **סבסוד צולב פסול ובלתי-לגיטימי**, שכן כספי העמיתים שאין להם שארים משרתים שלא בצדק את כלל חברי הקופה, במקום שהם יזקפו לטובת החיסכון של עמיתים אלה.

4.ד המשיבות מפרות את חובת הזהירות כלפי לקוחותיהן

90. כפי שיובהר בקצרה בשורות הבאות – המשיבות גם התרשלו כלפי עמיתים ששילמו ומשלמים דמי ביטוח שארים למרות שאין להם שארים. כידוע, בקביעת אחריות בגין עוולת הרשלנות מתעוררות שלוש שאלות: האם המזיק חב חובת זהירות לניזוק; האם המזיק הפר את אותה חובת זהירות, והאם הפרת חובת הזהירות היא שגרמה לנזק (ע"א 145/80 **ועקנין נ' המועצה המקומית**, בית שמש, פ"ד לז(1) 113 (1982)).
91. במקרה דנא לא יכול להיות ספק שהמשיבות חבות חובת זהירות כלפי לקוחותיהן. חובה כזו נובעת מכך שהן מחזיקות בכספי החיסכון של העמיתים. חובת הזהירות של המשיבות כלפי העמיתים מחייבת אותן לגרום לכך שכספי ההפרשות הפנסיוניות של העמיתים ינוצלו בתבונה, להשאת תועלתו של העמית. זאת, אף אם הדבר מחייב אותן לגלות לעמיתים מידע באופן אקטיבי ולהבטיח שהעמית מבינן את המידע ופועל על פיו. בייחוד כך בנסיבות שבהן כל עמית רציונאלי חסר שארים, שיינתן לו הסבר בדבר ביטוח השארים, יודיע מיד שאין ברצונו לרכוש ביטוח זה. בוודאי כך כאשר תשלום דמי הביטוח בא על חשבון החיסכון לעת פרישה. ההפרה של חובת הזהירות כלפי העמיתים גרמה להם נזק. הנזק שווה בשיעורו לדמי הביטוח המיותרים שהעמיתים שילמו לקרן. הנזק מתבטא בכך ששיעור החיסכון של עמיתים אלה נמוך מזה שהיה, אילו לא נגבו מהעמית דמי הביטוח בגין ביטוח שארים.

92. מצב דברים שבו עמית משויך ל"מסלול שארים" בשעה שאין לו שארים הוא מצב שבו העמית משלם דמי ביטוח מבלי לקבל כל שירות בעדם. כבר נפסק שמצב דברים כזה עולה כדי "קיפוח" כמשמעות מונח זה בחוק החוזים האחידים, תשמ"א-1981 ("קיפוח מתקיים כאשר אין כל תמורה בגין תשלום שנגבה...") (רע"א 3489/09 מגדל חברה לביטוח נ' חברת צפוי מתכות עמק זבולון, פסקה 56 (נבו), 11.4.2013)).

93. עד כאן ביחס לעילות התביעה שיש לחברי הקבוצה נגד המשיבות. נפנה עתה להראות שהדרישות הקבועות בחוק לצורך אישורה של הגשת תביעה ייצוגית מתקיימות בנסיבות המקרה דנא.

ה. הדרישות הקבועות בחוק לאישור התובענה כייצוגית מתקיימות

בנסיבות העניין

1.ה ניתן להגיש תובענה ייצוגית בעניין שבין חברה מנהלת לבין עמית קרן פנסיה

94. סעיף 3(א) לחוק תובענות ייצוגיות מעמיד דרישת סף לאישורה של תובענה כייצוגית, והיא הדרישה כי התביעה תעסוק בנושא המפורט בתוספת השניה לחוק. בענייננו תנאי זה מתקיים ללא ספק, שכן סעיפים 2 ו-3א לתוספת השניה מונים את סוגי התביעות הבאות, בין סוגי התביעות שניתן להגישן על דרך של תובענה ייצוגית:

2. תביעה נגד מבטח, סוכן ביטוח או חברה מנהלת, בקשר לענין, לרבות חוזה ביטוח או תקנון קופת גמל, שבינם לבין לקוח, לרבות מבוטח או עמית, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו.
- 3א. תביעה נגד נותן שירותים פיננסיים, כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (שירותים פיננסיים מוסדרים), התשע"ו-2016, בקשר לעניין שבינו לבין לקוח, בין שהתקשרו בעסקה ובין שלא.

95. המבקשים כולם הם עמיתים בקרן פנסיה. המשיבות הן חברות מנהלות כהגדרת המונח בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה-2005, ועילת התביעה נובעת מהתקשרות בין העמית לבין קרן הפנסיה. לכן אין כל מניעה לבררן במסגרת תביעה ייצוגית.

2.ה המבקשים רשאים להגיש תובענה ייצוגית

96. לפי סעיף 4(א)(1) לחוק תובענות ייצוגיות רשאי להגיש תובענה ייצוגית "אדם שיש לו עילה בתביעה או בענין כאמור בסעיף 3(א), המעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עם קבוצת בני אדם – בשם אותה קבוצה".

97. לכל המבקשים עילת תביעה בהתאם לקבוע בפרטים 2 ו-3 לתוספת השנייה. תביעתם מעוררת שאלה משפטיות מהותיות, המשותפת לכל מי ששויך על-ידי המשיבות למסלול הכולל ביטוח שאירים, כאשר לא ביקש זאת ואין לו שארים. זאת, בין אם שויך למסלול זה מלכתחילה, ובין אם שויך אליו לאחר חלוף 24 חודשים, מבלי שהוסבר לו באופן ברור וחד-משמעי כי שינוי זה עומד להתרחש אם לא יודיע שאינו מעוניין בכך, וכי אם לא ייעשה כן ייגרם לו נזק כלכלי שניתן למנוע.

98. גם לא יכול להיות כל ספק שלכל אחד מהמבקשים נגרם נזק כנדרש בסעיף 4(ב)(1) לחוק. שיעור הנזק הוא שיעור דמי הביטוח שהמבקשים ועמיתים דומים להם שילמו בגין ביטוח שארים למרות שאין להם שארים.

ה. התנאים לאישור התובענה כייצוגית מתקיימים בנסיבות העניין

99. לפי סעיף 8(א) לחוק תובענות ייצוגיות רשאי בית המשפט הנכבד לאשר תובענה ייצוגית אם מצא שהתקיימו התנאים המצטברים הבאים:

"(1) התובענה מעוררת שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי

הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה;

(2) תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין;

(3) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בדרך

הולמת; [...]

(4) קיים יסוד סביר להניח כי ענינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב."

100. כל התנאים דלעיל מתקיימים בנסיבות העניין באופן ברור ומובהק.

(א) **התנאי הראשון מתקיים: קיימות שאלות משותפות לכל חברי הקבוצה וקיימים סיכויים טובים שהשאלות הללו תוכרענה לטובת הקבוצה.**

101. כידוע, ההלכה היא שאין צורך שכל השאלות המתעוררות ביחס לקבוצה תהיינה משותפות; די בכך שהיסוד המשותף מהווה מרכיב מהותי בהתדיינות (רע"א 2282/15 פסגות קופות גמל ופנסיה בע"מ נ' לילי לוי, פסקה 14 (נבו, 08.07.2015); רע"א 8268/96 דן רייכרט נ' משה שמש, נה(5), 276, 296 (2001); רע"א 4556/94 רמי טצת נ' אברהם זילברשץ, מט(5) 774, 788 (1996)).

102. השאלות המשותפות לחברי הקבוצה הינן האם קמה להם עילת תביעה בגין צירופם לקרן פנסיה מבלי שהובהר להם ב'רחל בתך הקטנה' שאין כל טעם שירכשו ביטוח שארים; האם קמה להם עילת תביעה בגין צירופם למסלול הכולל ביטוח שאירים לאחר חלוף 24 חודשים ממועד הצטרפותם לקרן או ממועד החלטתם הקודמת בעניין, מבלי שהובהר להם ב'רחל בתך הקטנה', שאם יישבו באפס מעשה הדבר יקרה מאליו, עובדה שתגרום להם נזק כלכלי מיותר; והאם יש לזקוף לטובת קופת החיסכון של חברי הקבוצה את כל דמי הביטוח ששילמו ביתר ושלא לצורך בגין ביטוח שאירים.

103. ברי כי לכלל חברי הקבוצה יש אינטרס משותף, הן ברמה הפרטית והן ברמה הציבורית, לתיקון המעוות ולהשבת דמי הביטוח שנגבו מהם ביתר על דרך של זקיפתם לחשבון החיסכון של חברי הקבוצה.

104. כפי שראינו, קיימת אפשרות סבירה (והרבה למעלה מכך) שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה, שכן המשיבות צרפו עמיתים למסלול הכולל ביטוח שאירים בשעה שאין להם שאירים, וזאת תוך הפרה של חובת הגילוי וחובת האמון כלפיהם; ומבחינה משפטית מדובר בהפרת הוראת סעיף 41 לחוק הפיקוח הפיננסי, הפרת הוראת סעיף 55 לחוק הפיקוח הביטוחי והפרת חובות האמון שהמשיבות חבות למבקשים.

105. טענות המבקשים בנוגע להפרת הדין שבוצעה על ידי המשיבות, וכן לנזק שנגרם להם וליתר חברי הקבוצה, מיוסדות על טענות משפטיות מבוססות, על ראיות מוצקות, ועל עובדות שאינן שנויות במחלוקת. זאת בין היתר, על סמך ההנחה המבוססת שלא ייתכן שעמית רציונאלי חסר שארים, שקיבל הסבר מובן בדבר משמעותו של ביטוח שארים, יבחר לבטח עצמו בביטוח זה.

106. קודם לחקיקתו של חוק תובענות ייצוגיות נפסק שעל המבקש לאשר תובענה כייצוגית להראות שקמה לו עילה לכאורה (רע"א 6567/97 בזק – החברה הישראלית לתקשורת נ' עיזבון המנוח אליהו גת ז"ל, פ"ד נב(2) 713, 719 – 720 (1998)). בע"א 2967/95 מגן וקשת נ' טמפו תעשיות בירה, פ"ד נא(2) 312, 327 – 328 (1997) פסק בית-המשפט העליון (בהקשר של תובענה ייצוגית מכוח חוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968) כדלקמן:

"נראה לי, כי על המבחן למילוי התנאים שבסעיף 54 מבחינת נטל ומידת ההוכחה, להיות אחיד לכל סעיפיו המשניים, ולגבי כל התנאים הנדרשים מהתובע, ועליו לשכנע את בית-המשפט במידת הסבירות הראויה ולא על פי האמור בכתב התביעה בלבד, כי הוא ממלא לכאורה אחר כל דרישות סעיף 54 ולענייננו, שהראשונה בהן היא קיומה של עילה אישית כאמור בס' 54א(א). אין להעמיד דרישות מחמירות מדי, לענין מידת השכנוע, משום שאלה עלולות להטיל על הצדדים ועל בית-המשפט עומס יתר בכירור הנושא המקדמי, דבר העלול לגרום להתמשכות המשפט, לכפילות בהתדיינות ולרפיון ידים של תובעים ייצוגיים פוטנציאליים. את כל אלה יש למנוע על ידי קריטריון מאוזן בנושא נטל ומידת ההוכחה הנדרשים מהתובע הייצוגי, שמצד אחד שלא יפטור אותו מחובת שכנוע ומצד שני לא יטיל עליו נטל כבד מדי."

107. ברע"א 2128/09 הפניקס חברה לביטוח נ' עמוסי, פסקה 15 (נבו, 5.7.2012) נפסק כך:

" אשר על כן, ברי כי תכלית החוק היא להורות לבית המשפט לבצע בחינה מקדמית של סיכויי התובענה לשם הגנה מידתית על זכויות הנתבעים. לעניין זה, די לו לבית המשפט לעקוב בדקדקנות אחר לשון המחוקק ולראות האם קיימת "אפשרות סבירה" להכרעה לטובת קבוצת התובעים; הא, ותו לא. החמרת התנאים לאישור תובענה כייצוגית, וכירור רוב רובה של התביעה כבר בשלב אישור התובענה כייצוגית, חורגת מהאיזון שקבע המחוקק, ועל כן היא אינה ראויה. נוסף על כך, דיון שמתבצע באופן זה אינו יעיל, מכיוון שנוצרת כפילות בין הדיון בגוף התובענה לבין הדיון בבקשת האישור; חוסר היעילות הטמון בכפילות זו גדל מקום בו פונים הצדדים פעמיים לערכאת הערעור."

108. הנה כי כן, כל שנדרש המבקש לאשר תובענה כייצוגית הוא להראות "אפשרות סבירה" ששאלות מהותיות של עובדה ומשפט תוכרענה לטובת הקבוצה. בעניין זה ברור שאין להעמיד בפני המבקש "דרישות מחמירות מדי, לענין מידת השכנוע" כלשונו של בית המשפט הנכבד. לפיכך, ברור כי קיימת אפשרות סבירה, ואף למעלה מכך, כי התובענה תוכרע לטובת חברי הקבוצה.

(ב) התנאי השני מתקיים: תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת שביסוד התובענה.

109. נוכח המספר הגבוה של חברי הקבוצה, נוכח העובדה שאין דבר המייחד עמית אחד על פני עמית אחר ביחס לעילות התביעה, ונוכח הנזק הקטן יחסית שנגרם לכל עמית, לא יכולה להיות מחלוקת של ממש כי תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת ביותר להכרעה במחלוקת שביסוד התובענה.

110. לכך יש להוסיף, כי נוכח המאפיינים דלעיל, לא ניתן להצביע על דרך בירור יעילה או הוגנת יותר מדרך התובענה הייצוגית.

111. המבקשים אינם יודעים מהו מספר העמיתים ששילמו דמי ביטוח שארים למרות שאין להם שארים. עם זאת, ברור שמדובר במספר גדול, המונה כנראה עשרות אלפי עמיתים. העילות שקמו לחברי הקבוצה נגד המשיבות זהות במהותן ואין דבר המייחד חבר קבוצה אחד ביחס למשנהו. הנזק שנגרם לכל אחד מחברי הקבוצה אינו גדול, עובדה המאיינת את התמריץ של כל אחד מהם לתבוע בעצמו את הנזק שנגרם לו. זאת ועוד, הדעת נותנת שמרבית העמיתים של המשיבות המשלמים להן דמי ביטוח בגין ביטוח שארים למרות שאין להם שארים – כלל אינם מודעים לעובדה זו, ולכך שהם יכולים ל"וותר" על הכיסוי ביטוחי מיותר זה.

112. עובדות אלה מובילות למסקנה, ששיטת "התובענה [ה] ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין."

(ג) התנאי השלישי מתקיים: ייצוג הולם וניהול ההליך בדרך הולמת

113. המבקשים מייצגים לפי מיטב הבנתם את חברי הקבוצה. באי כוחם של המבקשים הם עורכי דין עתירי ניסיון ובעלי מומחיות הן בתחום דיני הביטוח, הן בתחום דיני החוזים הן בתחום המשפט האזרחי בכלל. הם ייצגו את הקבוצה באופן הולם וראוי ואף ינהלו את ההליך לטובת הקבוצה כמתחייב וכמתבקש בנסיבות העניין.

(ד) התנאי הרביעי מתקיים: דרישת תום הלב

114. התובענה הוגשה בתום-לב ממניעים כשרים ושלא על-מנת להביא את המשיבות להתפשר עם המבקשים. התובענה הוגשה מתוך אמונה שהיא תוכל לסייע לחברי הקבוצה ולציבור החוסכים בכללותו להימנע ממצב דברים שבו עמיתים בקרן פנסיה מחויבים בתשלום דמי ביטוח מבלי שהם מקבלים ביטוח בעדם.

1. הנזק והסעד המבוקש

115. הנזק שנגרם לחברי הקבוצה מתבטא בתשלום דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם ביטוח, דבר הפוגע בחיסכון הפנסיוני שלהם. אילולא הביטוח המיותר – כספי דמי הביטוח המשולמים לצורך ביטוח השארים היו נזקפים לטובת קופות החיסכון של חברי הקבוצה. בנסיבות אלה זכאים חברי הקבוצה להשבת הסכומים שנגבו מהם שלא כדין, על דרך של זקיפת דמי הביטוח ששולמו ביתר לטובת קופת החיסכון שלהם, בתוספת התשואות שכספים אלה היו נושאים אילו היו מופקדים במועד בקופת החיסכון שלהם.

116. מאחר שמדובר בנזקים אישיים אשר נגרמו לכל אחד מחברי הקבוצה, הרי שאין בידי המבקשים להעריך כעת את שיעור הנזק המצטבר שנגרם לחברי הקבוצה כולה. נזק האישי של כל אחד מהמבקשים פורט לעיל.

117. מטבע הדברים אין ברשות המבקשים מידע הדרוש לצורך עריכת חישוב מדויק של שיעור הפיצויים הכולל שלו זכאים חברי הקבוצה. אם וכאשר יתקבלו הנתונים המדויקים, המצויים בידי המשיבות, באשר לשיעור העמיתים שאין להם שאירים, אך הם משלמים דמי ביטוח בגין ביטוח שאירים, ניתן יהיה לקבוע את גודל הקבוצה וכן להעריך או אף לחשב במדויק את הנזק שנגרם להם.
118. אשר על כן יתבקש בית המשפט הנכבד לאשר את הגשתה של תובענה ייצוגית, שבה יינתנו לחברי הקבוצה הסעדים המפורטים ברישא של בקשה זו.
119. בקשה זו נתמכת בתצהירי המבקשים. יצוין כי חלק מהמצהירים לא חתמו כדין על התצהירים. תצהירים כדין יצורפו תוך 14 ימים לכל היותר.

ז. סוף דבר

120. לאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להיעתר לבקשת האישור כמפורט בכותרתה, לאשר את הגשת התובענה כייצוגית וכן לחייב את המשיבות בהוצאות ובשכר טרחת עורכי דין.

גל פלאוט, עו"ד

פרופ' עומר דקל, עו"ד

באי-כוח המבקשים

ד"ר שחר ולר, עו"ד

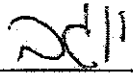
היום, 20 במרץ 2018

תצהיר

אני יוגב שפירא, נושא ת.ז. שמספרה 205524325. לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אם לא אעשה כן אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, מצהיר בזאת כדלקמן:

1. אני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית ("הבקשה").
2. הנני יליד 25.5.1994, כיום בן 23. אני רווק, ללא ילדים וללא כוונה לשנות את מצבי המשפחתי בטווח הקרוב.
3. בחודש יולי 2017 התחלתי לעבוד במסעדת ג'וז ולונו בתל אביב.
4. לאחר תחילת עבודתי, צורפתי לקרן הפנסיה המנוהלת על-ידי הראל פנסיה וגמל בע"מ.
5. ככל שידוע וזכור לי, בעת הצטרפותי לקרן הפנסיה, לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות שאין ברצוני בביטוח כזה, אני אצורף אליו ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
6. בהתחשב בגילי ובמצבי המשפחתי, מובן שאם הדבר היה מוסבר לי לא הייתי מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם כל ביטוח; והייתי בוחר במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים.
7. פרטים מהאיזור האישי שלי כפי שמופיעים באתר הראל, מהם עולה כי חויבתי בתשלום עבור ביטוח שאירים צורף כנספת לבקשה.
8. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, העובדה שבניגוד לרצוני וללא ידיעתי כספי פנסיה שהופקדו בקרן הפנסיה שאליה הצטרפתי שולמו לצורך קניית ביטוח שאירים, ולא לחסכון הפנסיוני שלי, מקנה לי עילת תביעה.
9. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי מתקיימים התנאים לאישור הגשתה של תביעה ייצוגית.

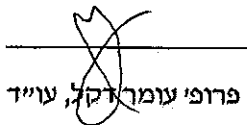
זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

יוגב שפירא

אישור

אני הח"מ, פרופ' עומר דקל, עו"ד, מ.ר. 15857, מאשר בזה כי ביום 19.3.2018 שוחחתי טלפונית עם מר יוגב שפירא, נושא ת.ז. שמספרה 205524325, ולאחר שהוזהרתי כי עליו לומר את האמת בלבד ואת האמת כולה, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה.

פרופ' עומר דקל, עו"ד

תצהיר

אני הדס פארן, נושאת ת.ז. שמספרה 312468937. לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אם לא אעשה כן אהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק, מצהירה בזאת כדלקמן:

1. אני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית ("הבקשה").
  2. הנני ילידת 16.6.1994, כיום בת 23. אני רווקה, ללא ילדים וללא כוונה לשנות את מצבי המשפחתי בטווח הקרוב.
  3. בשנת 2015 החלתי לעבוד בטרקלין דן.
  4. לאחר תחילת עבודתי, צורפתי לקרן הפנסיה המנוהלת על ידי הפניקס פנסיה בע"מ.
  5. ככל שידוע וזכור לי, בעת הצטרפותי לקרן הפנסיה לא חתמתי על טופס הצטרפות, לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות שאין ברצוני בביטוח כזה, אני אצורף אליו ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
  6. בחודש ינואר 2017 התחלתי לעבוד במרכז הספורט מכבים.
  7. לאחר תחילת עבודתי, ביום 30.7.2017, צורפתי לקרן הפנסיה המנוהלת על-ידי כלל פנסיה וגמל בע"מ.
  8. ככל שידוע וזכור לי, בעת הצטרפותי לקרן הפנסיה לא חתמתי על טופס הצטרפות, לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות שאין ברצוני בביטוח כזה, אני אצורף אליו ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
  9. בהתחשב בגילי ובמצבי המשפחתי, מובן שאם הדבר היה מוסבר לי לא הייתי מסכימה לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם כל ביטוח; והייתי בוחרת במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים.
  10. הדו"חות השנתיים של שנת 2015 ושנת 2016 שנשלחו אליי מחברת הפניקס, מהם עולה כי חויבתי בתשלום עבור ביטוח שאירים וכן הדו"ח הרבעוני לסוף הרבעון השלישי של שנת 2017 שנשלח אליי מתברת כלל, ממנו עולה כי חויבתי בתשלום עבור ביטוח שאירים צורפו כנספחים לבקשה.
  11. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, העובדה שבניגוד לרצוני וללא ידיעתי כספי פנסיה שהופקדו בקרן הפנסיה שאליה הצטרפתי שולמו לצורך קניית ביטוח שאירים, ולא לחסכון הפנסיוני שלי, מקנה לי עילת תביעה.
  12. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי מתקיימים התנאים לאישור הגשתה של תביעה ייצוגית.
- זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

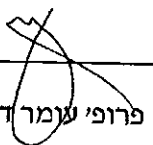

הדס פארן

אישור

אני הח"מ, פרופ' עומר דקל, עו"ד, מ.ר. 15857, מאשר בזה כי ביום 19.3.2018 שוחחתי טלפונית עם גב' הדס פארן, המוכרת לי אישית, ולאחר שהוזהרתי כי עליה לומר את האמת בלבד ואת האמת

כולה, וכי תהיה צפויה לעונשים הקבועים בחוק אם לא תעשה כן, אישרה את נכונות הצהרתה דלעיל
וחתמה עליה.

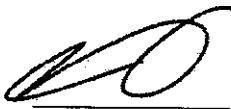

פרופי עומר דקל, עו"ד

תצהיר

אני עומר גרוסר, נושא ת.ז. שמספרה 200902823. לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אם לא אעשה כן אחיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, מצהיר בזאת כדלקמן:

1. אני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית ("הבקשה").
  2. הנני יליד 22.6.1990, כיום בן 27. אני רווק, ללא ילדים וללא כוונה לשנות את מצבי המשפחתי בטווח הקרוב.
  3. בחודש אוקטובר 2015 התחלתי לעבוד בוואיאר הדמאה בע"מ.
  4. לאחר תחילת עבודתי, ביום 1.11.2015, צורפתי לקרן הפנסיה המנהלת על-ידי הפניקס פנסיה בע"מ.
  5. בעת הצטרפותי לקרן הפנסיה חתמתי על טופס הצטרפות וסימנתי כי אינני מעוניין בביטוח שאירים, שכן אין לי שאירים. לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות להפניקס שאין ברצוני בביטוח כזה, כעבור שנתיים אני אצורף אליו באופן אוטומטי ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
  6. למיטב זכרוני הפניקס לא פנתה אלי בסמוך לחלוף השנתיים ממועד הצטרפותי לקרן הפנסיה, לא התריעה בפני כי אם לא אודיע אחרת אני אועבר למסלול הכולל ביטוח שאירים, ולא הסבירה לי כי מדובר בביטוח חסר כל ערך עבורי, שמומלץ לי שלא לרכוש אותו כל עוד אין לי שאירים.
  7. בהתחשב בגילי ובמצבי המשפחתי, מובן שאם הדבר היה מוסבר לי לא הייתי מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם כל ביטוח; והייתי מממש את זכותי לוותר על ביטוח שאירים ולבחור במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים, כפי שעשיתי במועד הצטרפותי לקרן הפנסיה.
  8. העתק מטופס ההצטרפות ומפרטי האישיים כפי שהם מופיעים באתר הפניקס, מהם עולה כי חויבתי בתשלום עבור ביטוח שאירים צורך כנספת לבקשה.
  9. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, העובדה שבניגוד לרצוני וללא ידיעתי כספי פנסיה שהופקדו בקרן הפנסיה שאלה הצטרפתי שולמו לצורך קניית ביטוח שאירים, ולא לחסכון הפנסיוני שלי, מקנה לי עילת תביעה.
  10. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי מתקיימים התנאים לאישור הגשתה של תביעה ייצוגית.
- זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

עומר גרוסר

אישור

אני הח"מ, פרופי עומר דקל, עו"ד, מ.ר. 15857, מאשר בזה כי ביום 19.3.2018 שוחחתי טלפונית עם מר עומר גרוסר, נושא ת.ז. שמספרה 200902823, ולאחר שהוזהרתי כי עליו לומר את האמת בלבד ואת האמת כולה, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה.

פרופי עומר דקל, עו"ד

תצהיר

אני נעם גדון, נושא ת.ז. שמספרה 311318885. לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אם לא אעשה כן אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, מצהיר בזאת כדלקמן:

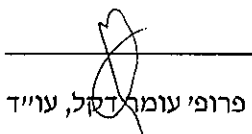
1. אני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית ("הבקשה").
  2. הנני יליד 17.1.1994, כיום בן 24. אני רווק, ללא ילדים וללא כוונה לשנות את מצבי המשפחתי בטווח הקרוב.
  3. בחודש יוני 2017 התחלתי לעבוד באיירובוטיקס בע"מ.
  4. לאחר תחילת עבודתי, בחודש ינואר 2018, צורפתי לקרן הפנסיה המנוהלת על-ידי מיטב דש פנסיה וגמל בע"מ.
  5. ככל שידוע וזכור לי, בעת הצטרפותי לקרן הפנסיה לא חתמתי על טופס הצטרפות, לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות שאין ברצוני בביטוח כזה, אני אצורף אליו ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
  6. בהתחשב בגילי ובמצבי המשפחתי, מובן שאם הדבר היה מוסבר לי לא הייתי מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם כל ביטוח; והייתי בוחר במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים.
  7. העתק תנועות בקרן הפנסיה כפי שהם מופיעים באתר מיטב דש, ממנו עולה כי חויבתי בתשלום עבור ביטוח שאירים צורף כנספח לבקשה.
  8. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, העובדה שבניגוד לרצוני וללא ידיעתי כספי פנסיה שהופקדו בקרן הפנסיה שאליה הצטרפתי שולמו לצורך קניית ביטוח שאירים, ולא לחסכון הפנסיוני שלי, מקנה לי עלית תביעה.
  9. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי מתקיימים התנאים לאישור הגשתה של תביעה ייצוגית.
9. זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

Noam Gadon

נעם גדון

אישור

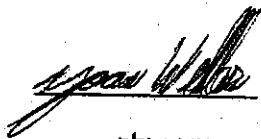
אני הח"מ, פרופ' עומר דקל, עו"ד, מ.ר. 15857, מאשר בזה כי ביום 19.3.2018 שוחחתי טלפונית עם מר נעם גדון, המוכר לי אישית, ולאחר שהוזהרתי כי עליו לומר את האמת בלבד ואת האמת כולה, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה.

פרופ' עומר דקל, עו"ד

תצהיר

אני יואב ולר, נושא ת.ז. שמספרה 206921314. לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אם לא אעשה כן אחיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, מצהיר בזאת כדלקמן:

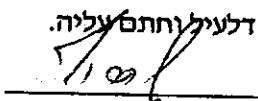
1. אני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית ("הבקשה").
2. הנני יליד 14.10.1996, כיום בן 21. אני רווק, ללא ילדים וללא כוונה לשנות את מצבי המשפחתי בטווח הקרוב.
3. אני עובד מזה זמן בסטימצקי (2005) בע"מ.
4. לאחר תחילת עבודתי, צורפתי לקרן הפנסיה המנוהלת על-ידי מגדל מקפת קרנות פנסיה וקופות גמל בע"מ.
5. לא זכור לי שהתבקשתי להצטרף לקרן הפנסיה וממילא לא זכור לי שחתמתי על טופס הצטרפות (למיטב זכרוני צורפתי לקרן מבלי שביקשו את הסכמתי לכך). לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות שאין ברצוני בביטוח כזה, אני אצורף אליו ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
6. בהתחשב בגילי ובמצבי המשפחתי, מובן שאם הדבר היה מוסבר לי לא הייתי מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם כל ביטוח; והייתי בוחר במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים. העתק מכתב שנשלח לביתי ממגדל מקפת, ממנו עולה כי צורפתי למסלול ביטוח "בסיס" הכולל כיסוי ביטוחי מפני ביטוח שאירים צורף כנספח לבקשה. אציין כי עד מועד החתימה על תצהירי זה לא ידעתי מהו ביטוח שאירים.
7. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי, העובדה שבניגוד לרצוני וללא ידיעתי כספי פנסיה שהופקדו בקרן הפנסיה שאליה הצטרפתי שולמו לצורך קניית ביטוח שאירים, ולא לחסכון הפנסיוני שלי, מקנה לי עילת תביעה.
8. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי מתקיימים התנאים לאישור הגשתה של תביעה ייצוגית.
9. זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

יואב ולר

אישור

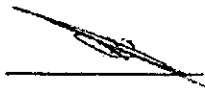
אני הח"מ, ד"ר שחר ולר מ.ר. 15862, מאשר בזה כי ביום 19.3.2018 התייצב בפני יואב ולר המוכר לי באופן אישי, ולאחר שהוזהרתי כי עליו לומר את האמת בלבד ואת האמת כולה, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה.

ד"ר שחר ולר, עו"ד

תצהיר

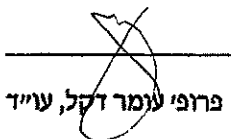
- אני סהר שיזף, נושא ת.ז. שמספרה 205430556. לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אם לא אעשה כן אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק, מצהיר בואת כדלקמן:
1. אני עושה תצהירי זה בתמיכה לבקשה לאישור הגשתה של תובענה ייצוגית ("הבקשה").
  2. הנני יליד 4.9.1994, כיום בן 23. אני רווק, ללא ילדים וללא כוונה לשנות את מצבי המשפחתי בטווח הקרוב.
  3. בחודש נובמבר 2015 התחלתי לעבוד במסעדת BBB בפתח תקווה.
  4. לאחר תחילת עבודתי, צורפתי לקרן הפנסיה המנוהלת על-ידי מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ.
  5. ככל שידוע וזכור לי, בעת הצטרפותי לקרן הפנסיה לא חתמתי על טופס הצטרפות, לא הוסבר לי מאומה על משמעותו של ביטוח שאירים, ולא נאמר לי שאם לא אודיע מפורשות שאין ברצוני בביטוח כזה, אני אצורף אליו ואיאלץ לשלם בגינו דמי ביטוח.
  6. בהתחשב בגילי ובמצבי המשפחתי, מובן שאם הדבר היה מוסבר לי לא הייתי מסכים לשלם דמי ביטוח מבלי לקבל בעדם כל ביטוח; והייתי בוחר במסלול ביטוחי שאינו כולל ביטוח שאירים.
  7. העתק הדוח השנתי שנשלח אליי מחברת מנורה, ממנו עלה כי חויבתי בתשלום עבור ביטוח שאירים צורף כנספח לבקשה.
  8. על פי יעוץ משפטי שקיבלתי מתקיימים התנאים לאישור הגשתה של תביעה ייצוגית.
  9. זהו שמי, זו חתימתי ותוכן תצהירי אמת.

סהר שיזף

אישור

אני הח"מ, פרופי עומר דקל, עו"ד, מ.ר. 15857, מאשר בזה כי ביום 19.3.2018 שוחחתי טלפונית עם מר סהר שיזף, הנושא ת.ז. שמספרה 205430556, ולאחר שהוזהרתי כי עליו לומר את האמת בלבד ואת האמת כולה, וכי יהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר את נכונות הצהרתו דלעיל וחתם עליה.

פרופי עומר דקל, עו"ד